

Pochody a ubytování v hornatém terénu.

Hornatý terén má podle svého charakteru různý vliv na vedení operací a především na provádění pochodů. Vyšší pohoří s hlubokými a úzkými údolími, často zalesněnými, s nedostatkem komunikací, mohou býti v určitých částech překážkou, znemožňující operace větších rozměrů. (Polní řád, čl. 470.)

Horský terén vyžaduje od vojsk zvýšené námahy, která může býti snadněji překonávána vojsky pro horskou válku speciálně vyvíčenými. (G-V, čl. 471.) Na území republiky jsou však některé úseky posádek, jejichž hornatý terén se nevalně liší od terénu horských útvarů. Jde tu hlavně o některé slovenské posádky a bude radno usměrniti jejich výcvik i po této stránce. Hornatý terén nutí využití především veškerých cest, i nesjízdných pěšin v pochodovém pásmu. Bude mít tedy terén vliv na učlenění a na povahu pochodových složek, na tvary, ruch a dobu pochodu.

1. Pochody.

a) Příprava.

Záleží v důkladném kartografickém studiu pochodové cesty. Ovšem, zvláště ve vyšších polohách, bývají údaje mapy velmi chabé po stránce komunikací a bude proto nutno je doplniti zprávami, získanými od domorodého obyvatelstva. Někdy též budou i tyto zprávy méně hodnověrné a přesné. Bude potom lépe vzít si v čelo každé vpředu jdoucí jednotky spolehlivého vůdce a cestu pro jednotky ostatní vytyčiti. Dříve provedený pečlivý průzkum usnadní též mnoho.

Do přípravy náleží vlastně též fysická příprava jednotek. S úsilím, které vynakládá mužstvo, musí býti kalkulováno při stoupání. Možnost výstupů a sestupů závisí na výstroji, výzbroji, výcviku a na výživě mužstva. Výšiny, na něž můžeme stoupati, při čemž mužstvo není ohroženo úplně na síle a zdraví — jsou velmi omezené. Zkušenosti důstojníků, kteří sloužili v hornatých krajích, potvrzují zásady, které nejsou sice nikde v předpisech, ale které třeba si zapamatovati: od horských útvarů velmi dobře vycvičených lze vyžadovati až 1500 m stoupání denně. Od pěchoty s normálním výstrojem a výzbrojí po několikadenní průpravě jen 1000 m denně. Nejlepším prostředkem před pochody v horách je dáti mužstvu větší množství stravy, neboť postupná větší výživa spolu s postupným výcvikem dovolují, aby bylo lidskému organismu uloženo bez újmy i veliké úsilí. Pro přezvědy (různé hlídky), na které klademe ještě zvýšenější požadavky, je dobré vybrati výborné mužstvo, nejlépe horaly znalé místního kraje, myslivce, podloudušníky atd. — ovšem s podmínkou přímo přebytku potravy — tedy s podmínkou velmi důležitou, neb normální předepsaná dávka, byť i o polovinu zvýšená, by naprosto nestačila pro tak nadprůměrnou námahu.

Do přípravy počítáme konečně výpočet trvání pochodu. Výpočet ten je velmi jemný a náchylný k velmi těžkým mýlkám, které zvláště před nepřitelem mohou způsobiti nebezpečné následky, neboť mýlky v době a směru pochodu v hornatém terénu mají mnohem těžší následky než v rovinách. Náš G-V, ačkoliv se o boji v horách zmiňuje velmi skoupě, přece pamatuje na tuto okolnost a praví v článku 475: „Ve výpočtech o délce pochodu nutno přihlížeti k výškovým rozdílům.“ Jak si zjistíme nyní tuto dobu vzhledem na výškové rozdíly? Na cestách a stezkách vodorovných anebo s nepatrným sklonem, bez kamení může urazit pěchota 4 km za hodinu, tedy jako při normálních pochodech. Mají-li cesty svah větší než 5%, stoupá pěchota zatížená úplnou výzbrojí a výstrojí průměrně za 50 minut 350 m, sestupuje 400—500 m. To platí i pro soumarské stezky s tímž sklonem. Soumaři se svými vodiči, kteří jsou bez zatížení (bez toreb), stoupají mnohem rychleji a snadno urazí 400—450 m za hodinu po soumarských stezkách.

Při sestupu nemůže jíti soumar tak rychle jako člověk. Zkušenosti ukázaly, že při sestupu ujde soumar s nákladem 300 m za hod. kdezto roty 500—600 m za hod. Je tedy vidět, že je-li v proudu zařaděna část mající soumary s nákladem, dosáhne průměrně jednotného ruchu tehdy, stoupá-li i sestupuje-li 300 m za hodinu, neboť vždy při stoupání mužstvo jde pomaleji než soumaři a při sestupu naopak. Výborným prostředkem pro velitele je před pochodem načrtnouti si profil pochodové cesty, sečísti pak v metrech rozdíly

úrovni jdoucích za sebou a všechna stoupání a klesání — a to 300 až 350 m při výstupu, 400—600 při sestupu (podle sklonu). Tato čísla platí pro případ, nejsou-li v proudu zařadění soumaři. Jde-li o proud smíšený (jsou-li v proudu soumaři), dělíme součet výstupů a sestupů hodnotou 300—350 (podle sklonu). K dosaženému výpočtu se připojí doba, které je třeba k ujiti dále v rovině, čímž dostaneme ovšem jen okrouhle celkovou dobu pochodovou.

b) Pochodové tvary a provedení pochodu.

Zaujetí pochodových tvarů závisí na jakosti komunikací, resp. na jejich šířce. Je přirozené, že na silnicích budou to trojstupy, na užších vozových cestách dvojstupy, nejčastěji však budou zástupy na horských stezkách a pěšinách.

Je radno vystříhati se změn tvarů během pochodu. Proto je velmi výhodné, a to zvláště tehdy, jde-li směr pochodu někde stezkami, zaujmouti jeden tvar již na počátku — a tím bude vždy zástup. Jestliže však je třeba někdy učiniti změnu tvaru spojenou s vyhnutím s cesty, děje se to zásadně po oddechu. Tím si části jdoucí za sebou mohou odpočinouti, zatím co přední části procházejí.

Na pochodu nemůže býti již pochodovou jednotkou prapor, nýbrž rota. Častá změna výstupů a sestupů by u větší jednotky nedovolila, aby byl udržen jednotný pochodový ruch. Proto se člení proudy na menší jednotky s určitými vzdálenostmi za sebou — čtyři 10 m, roty 30 m. Velmi důležité je řízení pochodu u těchto částic. Je proto dobré zařaditi v čelo každé částice opěšalého důstojníka nebo poddůstojníka, který řídí celkový ruch. Při výstupu se řídí sám ruchem pěchoty, při sestupu ruchem soumarů. Krok na pochodu musí býti udržován stejnoměrně dlouhý, volný — s mírně pokrčenými koleny (t. zv. „horská chůze“). Je důležité vyhnouti se nachlazení. Proto je třeba zakázati mužstvu snímání pokrývky s hlavy a pítí chladnou vodu z bystrin.

c) Doba potřebná k projití různých proudů.

Doba průchodu na dobrých horských silnicích je v podstatě stejná jako u silnic v rovině. Jinak tomu bude na horských stezkách. Průměrně se počítá doba průchodu:

- u pěší roty 6—7 minut,
- u praporu 30—35 minut,
- u horské baterie 15—20 minut.

Tak by pak větší jednotka, řekněme horská brigáda, potřebovala k projití jedné horské stezky 6—7 hodin, nepočítáme-li v to vzdálenosti mezi jednotkami (četami, rotami, prapory) a vzdálenost předvoje od valného voje. Tato cifra by se jistě zvětšila ještě na špatných stezkách. Ovšemže takto rozptýlenou jednotku do hloubky lze velmi těžko ovládati a je pomalá. Uvažme, jakou dobu by trvalo, když by čelo předvoje narazilo na nepřítele a bylo zastaveno, než by byly zasazeny jednotky jsoucí na konci proudu.

Tyto okolnosti vyžadují proto nutnost členění na větší počet proudů do šířky, pochodujících po horských stezkách rovnoběžných.

d) Oddechy — odpočinky.

Nebezpečným při horských pochodech jest udýchání, které se může stupňovati v námahu, projevující se na organismu v různých formách. Bráníme se tomu častými oddechy, a to tím častějšími a delšími, čím je větší svah. Na stezkách s velkým úhlem sklonu —

více než 15% — jest oddech nutný po každých 25 minutách pochodu. Stačí, trvá-li 5 minut. Mají-li stezky větší sklon než 25%, nutno zařaditi 10minutový oddech po každých 20 minutách pochodu. Trvá-li pochod déle než 6 hodin, je třeba zařaditi odpočinek nejméně dvouhodinový. Odpočinek delší se má voliti tak, abychom po zahájení pochodu dalšího nemusili příliš stoupati.

e) Různé druhy pochodu.

Pochod za vedra v horách je spojen s nebezpečím slunečního úžehu. Zvláště v úzkých údolích a v přechodech, vroubených skalami sluncem rozpálenými je třeba se obávat úžehu. Na pochodech nutno zvětšiti vzdálenosti mezi jednotkami a jednotlivci, zvolniti ruch a při vedrech obzvlášť velikých pochod v nejparnějších hodinách přerušiti vůbec.

Pochod za mrazů a vánic naráží v horách rovněž na velké obtíže. Při velkých vánicích a větru podnikáme pochod, jen když je to naprosto nutno. Pochod v čerstvém sněhu vyžaduje ohromného úsilí, neboť způsobuje rychle takovou únavu, že zlomí energii i těch nejhouževnatějších. Potíže možno poněkud zmírniti tím, že v čele pochodové části jede hlídka lyžařská, prošlapující cestu. Je přirozené, že před takovými pochody učiníme náležitá opatření proti omrznutí a zvětšíme dávku stravy, hlavně tuků a teplých nápojů, nikdy alkoholu.

Ušlné pochody jsou též možné v horách, ale základní podmínkou při nich je zachovati pomalý ruch při stoupání. Hodinu odchodu je třeba tak posunouti, aby delší odpočinek připadl na nejparnější hodiny dne. Veškeré úlevy mužstvu ovšem poskytneme, zvláště ní péči věnujeme stravování. Noční pochody jsou v horách velmi obtížné a bývá jich užíváno jako prostředku k překvapení. Ovšemže pochodová cesta musí býti všem velitelům dobře známa, neboť větší vzdálenosti mezi částmi zvětšují možnost mýlků. Bude třeba proto cestu dokonale vytyčiti. Noční pochody v horách vyžadují krom toho od mužstva jisté soudržnosti a úplné důvěry ve vedení. Pokus o noční pochod v neznámém horském terénu mimo sjízdné cesty vyžaduje předcházejícího bedlivého průzkumu. Tytéž vlastnosti jako u pochodů v noci se projevují u pochodů v mlze, která se v horách často vyskytuje. Je velmi těžko udržeti směr, poněvadž se stanou neviditelnými známé kopce a hřebety, které nám slouží k orientaci.

f) Zajištění na pochodu.

O tomto velmi důležitém bojovém období zmiňuje se náš Polní řád v článku 475 jen odstavečkem: „Zajištění na pochodu bude provedeno předvojem, složeným z pěchoty a z horského dělostřelectva, který možno vyslati daleko kupředu, poněvadž se malý oddíl v horách může vydatně brániti.“

Celkem možno říci: Zajištění musí v horách dovoliti pochodu jícím trupům táhnouti z cíle na cíl s jistotou, že nebudou přepadeny. Pro zajištění na pochodu v horách možno studovati dvojí případ:

a) Pochoduje-li proud v údolí, vyšle si vpřed předvoj. Výhodné je pak utvořiti si malé proudy jako bočné voje v rovnoběžných údolích, avšak tyto bočné musí se samy kryti. Kromě toho, jak praví G-V v čl. 475, vysílají se předem menší zajišťovací oddíly na nebezpečná místa. Málokdy totiž dovolí terén, aby bočné voje postupovaly s proudem táhnoucím po cestě. Bočným zajištěním jsou kromě toho již obě čáry nepřístupných hřebenů, které se táhnou podél údolí.

b) Je-li proud na přechodu z jednoho údolí do druhého, t. j. musí-li přejítí hřbet, kterým jsou obě údolí od sebe oddělena, musí tento hřeben zajistiti dříve předvojem, anebo jde-li o několik proudů, několika předvoji, které zajišťují přechody a průsmyky při průchodu. V tom případě fungují též bočné voje pevné, které obsazují po obou stranách důležité body na takovou vzdálenost, aby nepřítel nemohl rušiti volný přechod proudů.

Nepochoduje-li předvoj po sjízdné cestě, má zpravidla jen přechotu, kdežto dělostřelectvo zůstává s valným vojem. Úkolem předvoje jest odklízeti přirozené překážky na cestách a starati se o úpravu těch, které byly porušeny. Proto pochodují přidělení ženisté a soumaři s naloženým náčiním s předvojem. Velmi těžká jest úloha bočných vojů. Může býti také svěřena jen málo zatíženému mužstvu.

Mnohdy budou bočné voje míti před sebou obtížný terén, budou postupovati po hřebenech, těžce schůdných. Tehdy je lépe, pochoduje-li jádro bočného voje po úbočí a vyšle části, které dostoupí určitých bodů hřbetní linie, prozkoumají druhý svah zrakem a vrátí se na úbočí k částem bočného voje. Aby měl předvoj i bočný voj dosti času k své úloze, nutno je uvéstí v pohyb dlouho před valným vojem, aby při zahájení tohoto pochodu byly již na vzdálenost, která zaručuje ochranu valnému voji.

Na jednu věc je nutno při zajištěném pochodu v hornatém terénu upozorniti: nikdy neusuzujeme povrchně, že hřebety, které vidíme, již předem označujeme za neschůdné a necitíme nutnost je prozkoumati. Právě hřebety nejvýše položené a bez cest jsou poměrně lépe schůdnější, než se domníváme.

Poněvadž horský terén přispívá velmi k překvapení, je radno, aby zadní voje proudů byly silnější než takové voje, které jistí proudy pochodující v rovině. Zvláště pro menší proudy (prapory, roty), jejichž poměrně malá hloubka je vydána útokům zezadu, je tato zásada žádoucí.

O spojení mezi proudy mluví G-V v čl. 475. Není tu však zmínky o spojení uvnitř pochodového proudu: dodávání rozkazů a zpráv po horských stezkách a pěšinách působí ohromné potíže, poněvadž spojovací orgány nemohou prováděti příčné přesuny. Zprávy a rozkazy se pak dodávají písemně od místa k místu nebo hlasem.

II. Ubytování.

Polní řád se o tomto tématu zmiňuje v článku 476 jen na čtrnácti řádcích. Je nepochybné, že ubytovací potíže rostou přímo úměrně s vyššími polohami. V nižších polohách a v údolích jest ubytování snadné v osadách zde ležících, a to po celý rok, i pro větší počty vojska. Takovými místy totiž procházejí silnice, sjízdné cesty, mnohdy i železnice, které umožňují dovoz zásob. Kromě toho najdeme na údolních svazích suchá místa s malým poměrně sklonem, hlavně v lesích, které poskytují vhodné táboření. Čím více pak stoupáme, tím jsou řidší obytná místa až k pásmu lesů.

Tu jsme přinuceni již k táboření (viz též G-V, čl. 476). Lesy poskytují na četných místech přirozené, skryté a zdravé útulky. Jedinou nevýhodou jsou povětrnostní vlivy a velmi častý nedostatek pitné vody. Nutno tedy při volbě tábořiště na tyto okolnosti pamatovati. Tábořiště mají býti učleněna do hloubky, ale dostatečně blízko sebe vzhledem na zpomalení všech pohybů. V duchu této myšlenky budou tábořiti vojska předem k obsazení určená v blízkosti

míst, která mají být za dne obsazena. Neukládejme proto mužstvu zbytečnou únavu předtím a můžeme pak být jisti, že budeme mít vytčenou posíci brzy v své moci.

V hornatém terénu musí být pravidlem hotovostní ubytování právě proto, že v horách jsou překvapení častá. Nikdy, i při sebe větší vzdálenosti nepřítele, nemůžeme být jisti, že nám některá odloučená nepřátelská jednotka neproklouzne do ubytovacího prostoru a nepůsobí tu poplach. Proto je třeba označit někde dobré místo pro shromáždění při poplachu, odkud by situace byla dobře ovládána. Je najevo, že v ubytovacím místě je třeba zastavit a střežit veškeré východy, kromě východů k určenému shromáždění.

Při zajištěném ubytování není možno téměř užít pravidelných stráží. V hornatém terénu mají polní stráže a vůbec celý systém předních stráží jakýsi ráz léčky. Pozorovací části (polní stráže) vzhledem na velký rozhled a obtíže v pochodu budou moci být od sebe více vzdáleny, než udávají naše předpisy. Není proto ani třeba příliš mnoho vojsk dávat na přední stráže. Stačí méně, ale s výtečnými pozorovateli. V blízkosti nepřítele vůbec veškerá vojska jsou nejblíže k nepříteli musí sama sebe považovati, jako by byla v stále službě předních stráží. Kryjí se prostě oddíly, velikostí svou závislými na důležitosti bodů, které mají obsadit, a samy jsou kryty a podporovány oddíly zadních sledů. Je proto při zajištěném ubytování v horách mít zřetel na tato základní pravidla: přední stráže musí být postaveny tak, aby skutečně střežily veškeré směry, z nichž by se mohl nepřítel přiblížit; v těchto směrech musí obsadit nejvýhodnější taktické body v dostatečném počtu a na takovou vzdálenost, aby hlavní části měly dosti času manévrovat na svůj vrub a nebyly předčasně zataženy do akce předních stráží.

Jde nyní o vzdálenost předních stráží od hlavních částí, a to zvláště tehdy, je-li nepřítel ještě daleko. Zpravidla, táboří-li jádro jednotek někde v údolí, svádí je terén k tomu, aby vysunuly své stráže na sousední hřebeny pro čelní i bočnou ochranu podle směru pochodu. Ale mnohdy bývá vzdálenost těchto hřebenů od místa ubytování tak veliká (v horách vzdálenosti nejvíce klamou!), že se vysunuté stráže vydávají nebezpečí, že budou odříznuty a zajaty, a nemohly by své hlavní síly ani včas uvědomit. Když by se postavily na odpor, nebyl by valný voj s to je včas podporovat pro ohromnou vzdálenost a pro špatné podmínky pochodu. Kromě toho jsou tyto stráže vydány všanc veliké únavě pro vystřídání anebo i ústup. Tímto způsobem nutno si vykládati základní pravidlo vytčené naším G-V v čl. 476.

Uhrnem tedy pamatujme na tyto věci:

Vyhýbejme se v hornatém kraji dlouhým liniím stráží. Snažme se je umístiti na bodech, kde by mohly být poměrně snadno a rychle podporovány. Nedejme se svést místy, která se zdají nepřechodnými, a zajistíme si pozorování na všechny strany — i dozadu. Organisujeme přední stráže podle ubytovacích skupin a zřídíme dobré spojení mezi ubytovacími skupinami (místy) a strážemi. Nejlepší spojení je vždy přímo z týlu i na větší vzdálenosti, a i časově je rychlejší, poněvadž je tu možnost využití cest v údolích, po nichž se mohou rychle pohybovat cyklisté, jezci a p.

Tím je vlastně též řečeno, že všeobecná kostra všech stráží nemůže být pod týmž velením.

I když postavíme bojový sled předních stráží, t. j. hlavní polní stráže na krátkou poměrně vzdálenost od ubytovacích míst (skupin), musíme přes to i na větší vzdálenost dohlédnouti, což se děje pomocí malých hlídek, jejichž úkolem není bojovati, nýbrž upozorniti na blížícího se nepřítele. Tyto hlídky jsou jakýmsi ostražným sledem před linií stráží, které ovšem musí býti dokonale vybaveny pojiťky, aby zprávy dodané těmito hlídkami byly ihned postoupeny dozadu, kde musí býti opět učiněna opatření pro poplach. Hlavní podmínkou za útoku na přední stráž je míti zde pak části, které jsou ihned pohotově obsaditi výhodný terén a odporovati. V hornatém terénu nalezneme vždy velmi výhodné, přirozeně silné body, které lze výtečně hájiti s malými poměrně silami.

Ke konci doufejme, že jubilejní soutěž rozepsaná ve Vojenských rozhledech v ročníku IX, téma II na stránce 207, vynese na povrch mnoho užitečného ze všech období boje, z čehož by čerpaly nejen horské útvary pro sebe, ale i pluky, které mají co činiti s horským terénem, hlavně některé pluky slovenské, jak bylo již v úvodě naznačeno.

Štábní kapitán Josef SOVADINA:

Technika a taktika obrany proti tankům.

(Dokončení.)

Taktika protitankové obrany.

Taktika protitankové obrany vyplývá z taktiky o použití tanků.

I. Obrana protitanková při střetném boji.

Zásadně bude použito při střetném boji lehkých doprovodných tanků.

Úkoly tanků.

Postupovati jako záloha velitele předvoje až do okamžiku, kdy vlastní pěchota nebo jezdeckvo nemůže si vlastními zbraněmi, bez značné podpory dělostřelectva vynutiti další postup vpřed. Útokem a palbou hlavně dělových tanků na jednotlivá kulometná hnízda pomáhají tanky zdolávati jednotlivé odpory a doplňují tak činnost dělostřelectva předvoje.

Pomáhají pěchotě nebo jezdeckvu udržeti dobytý terén až do příchodu hlavních sil.

Tanků v podobném případě bude použito jen v malých jednotkách, a to ve směrech postupu hlavního proudu, t. j. podél komunikací.

Obrana proti tankům záleží:

a) ve včasné **aviso**vaní přítomnosti tanků vlastní jednotce. Tento úkol bude normálně svěřen letci pěchoty, vyslanému na průzkum podél osy postupu, který zjištěnou přítomnost ohlásí zprávou shozenou na osu postupu veliteli předvoje.

b) v **boji**.

z) **Dělostřelectvo předvoje.**

1. **Úkoly:** Soustřediti dělovou palbu na tanky co možná dříve, než jsou složeny s nákladních automobilů, v okamžiku skládání tanků, nebo dokud se tanky pohybují v proudu.